

Csicsay Alajos

A galagonya

Ha kimondjuk a nevét, önkéntelenül Weöres Sándor csodálatosan szép verse jut eszünkbe:

„Őszi éjjel/ izzik a galagonya/ izzik a galagonya ruhája./ Zúg a tüske,/ szél szalad ide-oda,/ reszket a galagonya magába./” Maga a vers keletkezésének a története is érdekes mind irodalomtörténeti, mind pszichológiai szempontból, ami, gondolhatnánk, nem ide tartozik, de majd meglátjuk, hogy mégis.

A galagonyát, pontosabban a galagonya (*Crataegus*) fajok közül az egybibését (*Crataegus monogyna*) és a cseregalagonyát (*Crataegus laevigata*) a Magyar Gyógyszertudományi Társaság Gyógynövény Szakosztálya 2015-ben az év gyógynövényének választotta. Különböző tizenkilenc fajta közül négy él a Kárpát-medencében, és vannak hibridjei is. Csak mellékesen jegyezzük meg, hogy a cseregalagonya piros virágú változata és egyéb fajták is, kedvelt dísznövények. A galagonyafajok rendszertanilag a rózsafélék (*Rosaceae*) családjának négy alcsaládjá közé tartoznak. Alighanem fölösleges hangsúlyozni, hogy ebben és a csonthéjas termésűek (*Amygdaloideae*) alcsaládjában található – ritka kivételtől eltekintve – az ősidők óta termesztett, szaporított gyümölcsfánk sokasága. A biológiai rendszerbe való besorolásuk a virágképletük alapján történt, melyre jellemző az 5-ös szám, de ennek részletezését inkább mellőzzük. A lényeg az, hogy táplálkozási szempontból felbecsülhetetlenül nagy jelentősége van e rendszerbe tartozó gyümölcsfa fajok, illetve fajták hozadékának. E tekintetben a gabonafélék és a burgonya mellé sorolhatjuk őket. Ki tudná megmondani, hány ember egészségi

állapota, sok esetben tán az élete is függ(ött) tőlük. És még a szépségük is elbűvölő, pláne a rózsáké, melyeknek sok száz fajtája megannyi esztétikai élményt, örömet szerzett már az embereknek, vagy éppen bánatos emléket hagyott a lelkekben. Ám ha a gyümölcs- és a virágkertészetre gondolunk, tudjuk, az emberek millióinak ad biztos megélhetést azzal is, hogy számtalan szakterület, jelesül iparág kapcsolódik hozzá. De maradjunk inkább a témánknál.

A galagonya 2-3 méter magas, fás szárú növény, pontosabban cserje, réteken, erdők szélén, cserjésekben, domboldalakon nő, sok helyen nagyobb állományokban is megtalálható. Május-júniusban virágzik, virágai fehérek, ernyős fürtökben állnak, vékony húsú érett termése vörös, apró bogyóra emlékeztet, lisztes, kissé fanyar ízű, belsejét két kőkemény csontár uralja. Régen a falusi gyerekek kedvelt csemegéje volt, de akinek volt türelme e gyümölcsöt szopogatni, tudja, hogy jóllakni vele nem lehetett, mégis ízlett, pláne ha már a dér is megcsípte. Ezzel azt is elárultam, hogy mikor érik.

Fiatal virágait, leveleit és a beérett termését egyaránt gyűjtik, teát készítenek belőle, mely kiváló antioxidáns, ami szív- és érrendszeri megbetegedések ellen jó hatást fejt ki, és különösen a magas vérnyomást csökkenti.

A már fölöttébb gazdag magyar gyógynövény-irodalmat Melius Juhász Péter (1532 – 1572) debreceni református püspök alapozta meg. A galagonya viszont egy 19. századi ír orvosnak köszönheti a népszerűsítését, aki a füvesreceptjét titokban tartotta, de rengeteget írt róla. Sok évtizednek kellett eltelnie, amíg egy francia kutató véletlenül felfedezte a galagonya ható-

anyagát, a proantocianidin komplex-oligomereket. Ugye, mondani sem kell, hogy e vegyületeket a növény részeiből kivonva ma már kapszulákban is árulják. Én inkább a teakeverékre voksolnék, amelyek a galagonyán kívül más gyógynövényekkel együtt kerülnek forgalomba. Ám akinek ideje engedi, és lehetősége van rá, maga is gyűjtheti és száríthatja.

Ha már Weöres Sándor versével kezdtem a mondanivalómat, tegyek pontot a végére a költő *Galagonya* című versének történetével. Unokáim még kicsik voltak, amikor a házunkhoz közeli Duna-parton, séta közben megakadt a szemük egy árva kis galagonyán. Milyen fa ez, kérdezték, galagonya, feleltem, és elkezdtem nekik recitálni a verset. Csodálkoztam, hogy nem ragadja magával őket, holott szerették a verseket. Aztán felfigyeltem rá, amikor színpadon szavalták a tanulóink, ők sem élték át, érezhető volt, hogy csak a ritmusa tetszik nekik. Mi lehetett az oka, csak sejtettem, bár a költő többször is hangoztatta, hogy ő felnőtteknek írja a verseit. Végül nemrég döböntett rá, egy névtelen szerző révén, az interneten, hogy a *Galagonya* bizony nem gyerekvers, hanem a világ egyik leggyönyörűbb szerelmes verse. Ha még annak is utána nézünk, mikor és hogyan keletkezett, megtudhatjuk, hogy pár pillanat alatt akkor, amikor a költő szíve hirtelen felizzott Polcz Alaine iránt. Szív és a galagonya, micsoda képzettársítás! Ilyenre valóban csak a zsenik képesek. Hogy ki volt Polcz Alaine? Ő sem a mindennapi emberek közé tartozott, ám életének, a hivatásvállalásának, az általa megvalósított krisztusi szeretetnek és megbocsátásnak taglalása már igazán más téma, ezért más útjelzőket is kíván.